ESITYS VALTION VIRKAMIESASETUKSEN 3 ja 28 §:n MUUTTAMISESTA

1 Ehdotuksen sisältö

Valtion virkamiesasetuksen (971/1994, jäljempänä *virkamiesasetus*) 3 § 2 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että hovioikeuksien, hallinto-oikeuksien, käräjäoikeuksien, erityistuomioistuinten, tuomarinvalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan virkojen perustamis-, lakkauttamis- ja muuttamistoimivalta sekä toimivalta siirtää virka samassa virastossa muuhun yksikköön kuin mihin se on perustettu, säädettäisiin Tuomioistuinvirastolle 1.1.2021 lukien. Kyseinen toimivalta on nyt asetuksen em. kohdan nojalla oikeusministeriöllä.

Lisäksi ao. lainkohdasta ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana säännös ulosottovirastoja koskevasta virkajärjestelytoimivallasta. Muutosesitys perustuu 1.12.2020 voimaan tulleeseen ulosottolaitoksen rakenneuudistukseen.

Lisäksi virkamiesasetuksen 28 §:n 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkoasiainministeriö muutetaan muotoon ulkoministeriö, siinä mainittu ulkoministeriön kansalaispalvelujen päällikkö muutetaan konsulipäälliköksi ja osastopäällikköä virka-asemaltaan vastaavien ministeriön virkamiesten luetteloon lisätään uutena nimikkeenä ulkoministeriön protokollapäällikkö.

2 Ehdotuksen perustelut

Virkamiesasetus 3 § 2 momentti 1 kohta

Valtion virkamieslain (750/1994, jäljempänä *virkamieslaki*) 4 §:n 2 momentin mukaan virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja muuttamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Momentin 2 kohdan mukaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tuomarin virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei virkaa ole eritelty valtion talousarviossa eritelty.

Virkamieslain 5 §:ssä säädetään viran siirtämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan valtion talousarviossa eriteltävä virka siirretään saman viraston muuhun yksikköön asianomaisen ministeriön päätöksellä. Pykälän 3 momentin mukaan muu kuin valtion talousarviossa eriteltävä virka siirretään saman viraston muuhun yksikköön viraston päätöksellä, jollei asetuksella toisin säädetä, ja saman ministeriön hallinnonalaan kuuluvaan toiseen virastoon ministeriön päätöksellä.

Virkamiesasetuksessa on tarkemmin säädetty virkajärjestelytoimivallasta. Asetuksen 2 §:n mukaan valtion talousarviossa eriteltävä virka ja viraston päällikön virka perustetaan, lakkautetaan ja viran nimi muutetaan asianomaisen ministeriön päätöksellä.

Asetuksen 3 §:n 1 momentissa on säädetty, että muun kuin asetuksen 2 §:ssä tarkoitetun viran perustamisesta ja lakkauttamisesta ja viran muuttamisesta samoin kuin viran siirtämisestä samassa virastossa muuhun yksikköön kuin mihin se on perustettu, päättää asianomainen virasto. Asetuksen 3 §:n 2 momentissa on poikkeukset 1 momentin pääsääntöön. Momentin 1 kohdan mukaan oikeusministeriö tekee 1 momentissa tarkoitetut päätökset, jotka koskevat muun muassa hovioikeuksien, hallinto-oikeuksien, käräjäoikeuksien, erityistuomioistuinten, tuomarinvalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan virkoja.

Tuomioistuinlakiin (673/2016) lisättiin 1.1.2020 lukien Tuomioistuinvirastoa koskevat säännökset (L Tuomioistuinlain muuttamisesta 209/2019). Lain 19 a luvun 2 §:n 1 momentin mukaan Tuomioistuinviraston tehtävänä on huolehtia siitä, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Pykälän 2 momentissa on lueteltu viraston tehtävät. Momentin 1.1.2021 voimaan tulevan 5 kohdan mukaan Tuomioistuinviraston tulee päättää tuomioistuinten virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen, siirtämiseen ja virkajärjestelyihin liittyvistä asioista sekä hoitaa tuomioistuinten palveluksessa olevia koskevia palvelussuhdeasioita siltä osin kun ne eivät kuulu tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle.

Eduskunnan lakivaliokunta totesi tuomioistuinlain muutosesitystä käsitellessään (LaVM 13/2018 vp), että Tuomioistuinviraston perustamisen lähtökohtana on hallituksen esityksen mukaan ollut, että kaikki mahdolliset tehtävät, jotka on järkevää ja tarkoituksenmukaista hoitaa ministeriötä alemmalla tasolla, siirretään virastolle. Valiokunta ei pitänyt Tuomioistuinviraston perustamisen lähtökohdat ja tavoitteet huomioon ottaen perusteltuna sitä, että tuomioistuinten virkaehtosopimuksia sekä tuomioistuinlaitoksen virkojen perustamista, lakkauttamista ja siirtämistä koskeva toimivalta säilytettäisiin oikeusministeriöllä. Valiokunta totesi muun muassa, että ”mainittu toimivalta on keskeinen Tuomioistuinviraston perustehtävissä, kuten tuomioistuinten toiminnan ja tuloksellisuuden kehittämisessä sekä voimavarojen jakamisessa, joten mainitun toimivallan jääminen oikeusministeriölle heikentäisi Tuomioistuinviraston mahdollisuuksia huolehtia tuomioistuinten toimintaedellytyksistä eikä vahvistaisi tuomioistuinten riippumattomuutta”.

Tuomioistuinvirastolle tuomioistuinlaissa säädetty tuomioistuinten virkajärjestelytoimivalta esitetään lisättäväksi virkamiesasetukseen. Tuomioistuinlain esitöistä ilmenee, että tarkoituksena on ollut siirtää hallinnollista toimivaltaa nimenomaan oikeusministeriöltä Tuomioistuinvirastolle. Tämän perusteella esitetään, että Tuomioistuinvirastolle säädetään se tuomioistuimia koskeva virkajärjestelytoimivalta, joka on virkamiesasetuksen 3 §:n 2 momentin 1 kohdan poikkeussäännöksellä nyt säädetty oikeusministeriölle. Korkeimpien oikeuksien omia virkojaan koskevaa virkajärjestelytoimivaltaa ei esitetä tässä yhteydessä siirrettäväksi Tuomioistuinvirastolle. Tuomioistuinlain säännös (19 a luku 2 § 2 mom 5 k) mahdollistaa sen, että virkajärjestelyasiat kuuluvat osittain edelleen muulle viranomaiselle.

Ns. erittelyvirkoja koskevista virkajärjestelyistä on säädetty erikseen sekä virkamieslaissa että -asetuksessa. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tuomarin viran siirtämisestä saman viraston muuhun yksikköön päättää siten virkamieslain 5 §:n 2 momentin nojalla oikeusministeriö. Oikeusministeriö päättää virkamiesasetuksen 2 §:n 1 momentin nojalla myös näiden virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja viran nimen muuttamisesta. Erittelyvirkojen virkajärjestelytoimivallasta ei esitetä säädettävän edelleenkään virkamiesasetuksen 2 §:n pääsäännöstä poiketen, vaikka tuomioistuinlaitoksen virkajärjestelytoimivalta esitetään pääosiltaan siirrettäväksi Tuomioistuinvirastolle.

Tuomarinvalintalautakuntaa ja tuomarinkoulutuslautakuntaa koskeva virkajärjestelytoimivalta ehdotetaan siirrettäväksi oikeusministeriöltä Tuomioistuinvirastolle. Asiasta ei ole mainintoja tuomioistuinlain muutoslain käsittelyasiakirjoissa, mutta tuomioistuinlain 19 a luvun 2 §:n 2 momentin 14 kohdan mukaan Tuomioistuinviraston tehtävänä on tehdä oikeusministeriölle ehdotus tuomarinvalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan toimintamenomäärärahoista ja päättää määrärahojen jakamisesta lautakunnille sekä huolehtia muista lautakuntia koskevista keskushallintotehtävistä.

Tuomioistuinvirastolla on siten samanlainen keskushallintoviranomaisen tehtävä ko. lautakuntiin nähden kuin sillä on tuomioistuimiin nähden, mikä puoltaa lautakuntienkin virkajärjestelytoimivallan

siirtämistä virastolle. Virkajärjestelytoimivallan siirtoa puoltaa myös se, että ko. lautakunnat ovat osa samaa kirjanpitoyksikköä kuin tuomioistuinlaitos.

Lautakuntien henkilökunta koostuu tällä hetkellä yhteensä kahdesta lakimiessihteeristä, joista molemmista viroista on säädetty tuomioistuinlaissa.

Virkamiesasetuksen 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään, että päätökset, jotka koskevat ulosottovirastojen virkoja, tekee Valtakunnanvoudinvirasto. Säännös esitetään poistettavaksi lainkohdasta. Valtakunnanvoudinvirastosta ja ulosottovirastoista muodostettiin 1.12.2020 lukien yksi valtakunnallinen virasto, Ulosottolaitos (L Ulosottokaaren muuttamisesta 778/2019). Tarpeen ei ole siksi enää todeta ulosottovirastoja koskevasta virkajärjestelytoimivallasta. Tulevan Ulosottolaitoksen virkajärjestelytoimivalta määräytyisi virkamiesasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaisesti, eli virasto päättäisi muun kuin asetuksen 2 §:ssä tarkoitetun viran perustamisesta, lakkauttamisesta, muuttamisesta ja sen siirtämisestä samassa virastossa muuhun yksikköön kuin mihin se on perustettu.

Oikeusministeriö on ennen valtiovarainministeriölle toimittamiaan virkamiesasetuksen muutostarpeita kuullut asiassa Tuomioistuinvirastoa, tuomarinvalintalautakuntaa ja tuomarinkoulutuslautakuntaa.

Virkamiesasetus 28 § 1 momentti 1 kohta

Virkamiesasetuksen 28 §:n 1 momentin 1 kohdassa "Ulkoasiainministeriö" muutetaan muotoon "ulkoministeriö". Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 1 §:ssä luetellaan ministeriöiden nimet. Ministeriön nimi saatetaan virkamiesasetuksen 28 §:ssä vastaamaan valtioneuvostosta annettuun lakiin 1.1.2018 tehtyä muutosta (837/2017).

Kansalaispalvelujen päällikkö -virkanimike on ulkoministeriössä muutettu konsulipäälliköksi, koska ulkoministeriön työjärjestyksen (550/2008) 18 §:n muutoksella organisaatiossa kansalaispalvelut muutettiin konsulipalveluiksi 1.8.2018 lukien. Myös virkamiesasetuksen 28 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutetaan siten, että se vastaa ulkoministeriössä voimassa olevia virkanimikkeitä, ao. lainkohdassa mainittu ulkoministeriön kansalaispalvelujen päällikkö muutetaan konsulipäälliköksi.

Ulkoministeriön työjärjestyksessä (Ulkoministeriön astus ulkoministeriön työjärjestyksestä 550/2008) protokollapäällikkö rinnastetaan osastopäällikköön. Ko. asetuksen 51 §:ssä säädetään, että hallintopalveluja johtaa hallintojohtaja, oikeuspalveluja johtaa oikeuspäällikkö, konsulipalveluja johtaa konsulipäällikkö ja protokollapalveluja johtaa protokollapäällikkö. Näissä johtotehtävissä toimivilla on soveltuvin osin samat tehtävät ja ratkaisuvalta kuin osastopäälliköllä. Ulkoministeriön sisällä protokollapäällikön tehtävä katsotaan vaativuudeltaan ja palkkaukseltaan rinnastuvaksi osastopäällikköön. Protokollapäällikkö lisättäisiin virkamiesasetuksen 28 §:n 1 momentin 1 kohtaan, jossa säädetään osastopäällikköä virka-asemaltaan vastaavista ministeriön virkamiehistä. Muutoksen myötä ulkoministeriön osastopäällikkötason tehtäviä hoitavat virkamiehet ovat keskenään samanarvoisessa asemassa.

3 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Ehdotettavat muutokset perustuvat oikeusministeriön ja ulkoministeriön esityksiin valtiovarainministeriölle. Asetusehdotus on ollut tarkastettavana oikeusministeriön laintarkastuksessa.

4 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2021.